

Mia Laiho kok

## Kirjallinen kysymys poliisin virka-avun maksullisuudesta

### Eduskunnan puhemiehelle

Poliisihallituksen tuoreen ohjeistuksen mukaan poliisin virka-avusta osa muuttuu maksulliseksi lokakuun 1. päivänä 2020. Poliisi laskuttaa osasta muille viranomaisille tai yksityisille ihmisille antamastaan virka-avusta. Poliisi lähettää laskun esimerkiksi lastensuojeluviranomaisten tai eläinlääkärin tarvitsemasta virka-avusta, mutta mielenterveyspotilaisiin tai ulosottoon liittyvät tehtävät ovat maksuttomia. Tämä voi vaikuttaa erityisesti kuntien sosiaalitoimen ja kuntien eläinlääkäreiden virka-apupyyntöihin. Sosiaalitoimen kynnys pyytää virka-apua saattaa nousta, ja laskutuksesta aiheutunut byrokratia tulee nostamaan sosiaalityön työtuntien määrää ja kustannuksia.

Ohjeistus perustuu sisäministeriön asetukseen (1386/2019), jossa säädetään poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2020. Tämä asetus annetaan vuosittain. Asetuksen 6 §:n ensimmäisen momentin seitsemännen kohdan mukaan maksullisia suoritteita ovat muun muassa virka-apu luonnollisille ja oikeushenkilöille sekä poliisihallinnon ulkopuolisille viranomaisille lukuun ottamatta ulosottoasioita, rangaistuksen täytäntöönpano koskevia asioita, virka-apua Puolustusvoimille, siviilipalveluslain (1446/2007) 103 §:n mukaista virka-apua, mielenterveyslain (1116/1990) 31 §:n mukaista virka-apua sekä työtapaturma- ja ammattitaitulain (459/2015) 253 ja 254 §:n mukaista virka-apua.

Poliisilain (872/2011) mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Poliisi toimii turvallisuuden ylläpitämiseksi yhteistyössä muiden viranomaisten sekä yhteisöjen ja asukkaiden kanssa ja huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Poliisilain mukaan poliisin on myös annettava pyynnöstä muulle viranomaiselle virka-apua, jos niin erikseen säädetään. Poliisin on annettava virka-apua muulle viranomaiselle myös laissa säädetyn valvontavelvollisuuden toteuttamiseksi, jos virka-apua pyytävää viranomaista estetään suorittamasta virkatehtäviään.

Virka-avulla tarkoitetaan sitä, että virka-apua antava viranomainen käyttää omia toimivaltuuksiaan, jotta toinen viranomainen eli virka-avun pyytäjä pystyy suorittamaan oman tehtävänsä. Voidaan puhua niin sanotusti toisen viranomaisen toimivaltuuksien "lainaamisesta". Virka-apua voidaan lisäksi jaotella kahteen eri osa-alueeseen eli oikeuksia turvaavaksi tai vaaroja torjuvaksi ja toisaalta velvollisuuksien täyttämiseen pakottavaksi poliisin käytettävissä olevin keinoin.

## Kirjallinen kysymys KK 713/2020 vp

Virka-apupyynnöt ovat lisääntyneet 2000-luvun alusta lähtien. Ennen niin sanotut näkymättömät virka-apupyynnöt olivat yleisempiä, mutta nykyään viralliset virka-apupyynnöt ovat lisääntyneet. Työstä on saatu näkyvää kirjallisten pyyntöjen avulla, kun laillisuusnäkökulmia on tarkasteltu.

Sosiaalihuollon viranomaisella on oikeus saada virka-apua muilta viranomaisilta tehtävien suorittamiseksi. Näistä tehtävistä säädetään laissa sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000). Virka-apupyynnöllä saadaan apua poliisilta sellaisen virkatehtävän suorittamisessa, johon sosiaaliviranomaisella itsellään ei ole riittäviä keinoja, kuten väkivalta- tai uhkaavissa vastarintatilanteissa.

Sosiaalihuollon piirissä olevat lapset tuottavat ajoittain poliisille tehtäviä jo ilman virka-aputehtävääkin. Poliisille tulee myös tilanteita, joissa lapsen aggressiivinen tai itsetuhoisen käytös voitaisiin luokitella poliisin omaksi tehtäväksi. Myös huostaanotetut ja sijoituslaitoksista karanneet lapset voitaisiin luokitella poliisin omaksi tehtäväksi. Näin saatetaan toimia, mikäli olosuhteet ja tilanne ovat sen kaltaisia, että lapsen voidaan katsoa kadonneen.

Poliisihallitus on selkiyttänyt asiaa erillisellä ohjeella poliisin virka-avusta lastensuojelulain nojalla sijoitettujen lasten tavoittamiseksi. Tässä tapauksessa tulee tarkasteluun se, onko tehtävä poliisilain mukainen poliisin oma tehtävä kadonneen henkilön etsimiseksi vai onko kyseessä virka-aputehtävä sosiaaliviranomaiselle. Henkilön katoaminen on poliisilain mukainen poliisin oma tehtävä. Kun kyseessä on luvatta sijoituslaitoksesta poistunut lapsi, jonka ei epäillä olevan konkreettisesti vaarassa, on kyseessä lastensuojelutehtävä eli sosiaaliviranomaisen on pyydettävä poliisilta virka-apua henkilön etsimiseksi, mikäli sosiaaliviranomainen haluaa poliisin ryhtyvän etsintöihin.

Muita tilanteita, joissa sosiaaliviranomainen tarvitsee poliisin virka-apupyyntöä, ovat muun muassa sisäänpääsyn turvaaminen, huostaanotetun tai kuljetuksen turvaaminen. Virka-apupyynnöt liittyvät usein laitoksesta poistuneen lapsen etsintään, noutamiseen, kiinniottoon ja kuljettamiseen.

Nyt poliisilta on tullut ilman varoitusaikaa ilmoitus, että 1.10. alkaen poliisin virka-avun anto on maksullista yhteistyökumppaneille, kuten kuntien sosiaalitoimelle, lastensuojelulle ja sosiaalipäivystykselle sekä kuntien valvontaeläinlääkäreille. Kaikki virka-apu ei kuitenkaan ole maksullista, joten miksi juuri yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevien turvaa välillisesti heikennetään? Virka-avun maksullisuus ei ole lapsen etu, jos kunnissa sosiaalivirantekijät joutuvat miettimään tarkkaan muutenkin tiukkoja resursseja.

Vaikka suuri osa poliisin virka-avusta onkin maksullista, on kohtuutonta, että muutenkin erittäin pienillä resursseilla toimiva sosiaalitoimi ja kuntien valvontaeläinlääkäritoiminta joutuu kohdentamaan resurssejaan vielä virka-apuun. Hallituksen on muutettava lakia pikaisesti, jotta poliisin virka-apu pysyisi jatkossakin maksuttomana niiden kohdalla.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

## Kirjallinen kysymys KK 713/2020 vp

*Miksi poliisi on alkanut laskuttamaan sosiaali- ja terveystoimen pyytämistä virka-apu-pyyntöistä,*

*onko poliisin virka-avun maksullisuudesta tehty vaikutusarviointia kuntavaikutusten ja yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa olevien sekä lasten että sosiaali- ja terveystoimen kannalta,*

*miksi laitoksesta kadonneen lapsen etsintä katsotaan maksulliseksi virka-avuksi,*

*jos lapsi on alaikäinen ja kadonnut, luokittelee poliisi alaikäiset tärkeysjärjestykseen, jonka mukaan maksullisuus määräytyy,*

*miksi virka-apu muuttui maksulliseksi ilman siirtymisaikaa ja kuntia kuulematta,*

*miksi tieto maksuista tuli niin myöhään, ettei kunnilla ollut mahdollisuutta varautua tuleviin maksuihin ja henkilöstön osalta järjestelyihin kunnissa,*

*mitkä vaikutukset maksullisuudesta koituvat kunnan valvontaeläinlääkäreiden työhön,*

*onko muutoksen vaikutusarviointia tehty kunnan valvontaeläinlääkäreiden kohdalla,*

*onko muutoksen vaikutuksia arvioitu viranomaisyhteistyön kannalta ja*

*miten voidaan turvata sosiaalityöntekijöiden ja valvontaeläinlääkäreiden turvallisuus koti- ja valvontäkynneillä, jos poliisin virka-avun saaminen tehdään liian hankalaksi?*

Helsingissä 1.10.2020

Mia Laiho kok